

*А. В. Нечитуренко,
аспірант кафедри макроекономіки та державного управління,
Київський економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

*A. Nechypurenko,
Postgraduate student of the department of macroeconomics and public administration,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

THEORETICAL BASIS OF THE STATE DEPARTMENT OF REGIONAL DEVELOPMENT

У статті розглядаються теоретичні засади регіонального розвитку країни. Проаналізовано основні підходи вчених економістів щодо державного управління регіональним розвитком. Усвідомлення законмірностей, що визначають сучасні парадигми регіонального розвитку, є надзвичайно важливим для формування державою ефективної регіональної політики. Саме через спроможність та порівняльні переваги територій, в економічному зростанні виникає ефект диспропорцій між ними. Перебіг подібних процесів відбувається в країнах, що перебувають у стадії трансформації, у тому числі і в Україні.

The article discusses the theoretical basis of the regional development of the country. It analyzes the main approaches of economists regarding the governance of regional development. Awareness of laws that define the modern paradigm of regional development is extremely important for the formation of the state of an efficient regional policy. It is through the capacity and comparative advantages of the territories in the economic growth of an effect of the imbalance between them. The flows of these processes occur in countries in transformation, including in Ukraine.

*Ключові слова: державне управління, регіональний розвиток, теорії регіонального розвитку.
Key words: public administration, regional development, theory of regional development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні світовою та вітчизняною наукою вироблені управлінські елементи та відносини — цілей, функцій, структур, форм, методів, процедур прийняття рішень. Але проблема полягає в конструюванні з них логічно обґрунтованих систем, в яких вони були б пов'язані у вигляді цілісного механізму, що працює на підвищенні ефективності державноуправлінських рішень щодо економічного розвитку регіонів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Побудова багаторівневого управління націленого на зміцнення координуючих основ регіонального розвитку, визначення ефективних інструментів територіального впливу підвищення конкурентоспроможності регіонів свідчить про складність та актуальність даної проблеми. Вона базується на сучасних теоретичних моделях регіональної економіки таких учених із світовим ім'ям, як П. Кругман, Р. Лукас, Д. Родрік, Р. Ромер, Г. Мюрдаль, Ф. Перру, А. Хіршман, Р. Солоу, М. Фуджита.

МЕТА СТАТТІ

Головною метою роботи є аналіз та узагальнення підходів учених-економістів щодо визначення сутності теорій державного управління регіонального розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Історія свідчить, що наука про управління економічними об'єктами стала виділятися із загальних політико-економічних концепцій у відносно самостійну галузь знань тільки наприкінці XIX — на початку XX ст., при ініціюванню

проміською революцією переході до індустріального суспільства. Для усвідомлення сутності управління та його практичного використання велике значення мали економічні дослідження, оскільки саме зусиллями насамперед економістів було закладено менеджмент як теорію управління бізнесом, підприємництвом, виробництвом, послугами. Синтез економічних і технологічних знань, що був здійснений Г. Фордом, Ф. Тейлором, Г. Емерсоном, А. Файолем та іншими відомими фахівцями, сприяв становленню тієї системи знань, яка є основою теорії управління.

Родоначальником науки управління безпідставно вважається відомий американський інженер Ф. Тейлор, який представляв школу наукового управління (1885—1920 рр.). Після опублікування його праці "Принципи наукового управління" (1911 р.) відбулося визнання управління наукою і самостійною галуззю дослідження. У той же час аналіз вказаних "принципів" у цілому показує, що їх основу складає трактовка робочого як простого інструмента, купленого власником і спрямованого управлінням для виконання визначеного виробничого завдання.

Значний внесок у розвиток теорії управління вніс видатний представник наукового менеджменту, французький адміністратор і підприємець А. Файоль, який був основоположником класичної (адміністративної) школи (1920—1950 рр.) та сформулював 14 принципів управління, серед яких: розподіл праці; влада і відповідальність; дисципліна; єдиноначальність; єдність напрямку; централізація; ієрархічність; підпорядкованість особистих інтересів загальним; справедливість; винагорода персоналу; стабільність робочого місця для персоналу; ініціатива; порядок; корпоративний дух.

Головна заслуга А.Файоля полягає в тому, що він розглядав управління як універсальний процес і сформулював його основні функції: планування, організація, надання розпоряджень, координація, контроль; а також охарактеризував особливості управлінської діяльності на всіх рівнях ієрархії.

Побудовою системи державного управління, що поєднує державну владу з управлінським знанням, відзначився "новий курс" Ф. Рузвельта. У межах даного курсу Президент США сприяв пошуку і впровадженню гнучких механізмів взаємодії держави та ринкової економіки, правового регулювання і свобод життєдіяльності людей. Велику роль в його реалізації відіграли в суб'єктивному контексті ідеї правової держави, соціальної держави (добробуту для всіх), національного самовизначення, прав і свобод людини і громадянина, а в об'єктивному "холодна" війна загострення екологічної ситуації, ядерна загроза людству, демографічний вибух, становлення взаємозалежного світу (глобалізація) та інші обставини, що вимагають спеціального аналізу [1, с. 8].

Перехід до інтенсивних методів господарювання, що розпочався в 1930-ті рр., призвів до виникнення нових форм управління на основі досягнень школи людських відносин (1930—1950 рр.), найбільш значимим представником якої став американський соціолог і психолог Е.Мейо (1880—1949 рр.). Суть його поглядів зводиться до того, що головним завданням управління є вирішення соціальних проблем праці, його гуманізація [2, с. 70].

У 1950-ті рр. школа людських відносин еволюціонувала в школу наук про поведінку завдяки розвитку психології та соціології. Головне в концепції цієї школи полягає в тому, що підвищення ефективності роботи організації має відбуватися за рахунок більш ефективного використання її людських ресурсів. Одним зі значимих представників школи наук про поведінку є відомий американський соціолог Д.МакГрегор, який значно поглибив соціальні характеристики багатьох управлінських елементів і взаємозв'язків.

Оскільки соціально-економічним процесам у регіоні властиві внутрішні протиріччя, протилежні сторони і тенденції, що перебувають у стані взаємозв'язку і взаємозаперечення, то боротьба протилежностей дає внутрішній імпульс до розвитку, веде до наростання протиріч, що вирішуються на відомому етапі зникнення старого і виникнення нового.

Так, проявом дії закону єдності і боротьби протилежностей є те положення справ, при якому органи державної влади і органи місцевого самоврядування наближені до людей у районах і на місцях, а не у Верховній Раді й Кабінеті Міністрів, у той же час саме Кабінетом Міністрів притягаються кошти в бюджет і перерозподіляються за регіонами і рівнями влади. Даний закон виявляється через потреби і характер їх походження, через взаємодію загальнодержавних, колективних та індивідуальних інтересів, тим самим розкриваючи категорії одиничного, особливого і загального.

Наявність внутрішніх протиріч усередині управлінської системи між категоріями форми й змісту призводить до дерегуляції системи. Це впливає на структури, які змінюються під час адміністративної реформи, і функції системи управління при незмінних суті, змісті та методах управлінських дій. Ці процеси підтверджують чинність закону заперечення, обумовлюють зв'язок, спадкоємність між його категоріями, унаслідок чого діалектичне заперечення виступає як умова розвитку, що утримує і зберігає в собі позитивний зміст попередніх стадій, який повторює на вищій основі деякі риси вихідних ступенів і взагалі має поступальний характер.

Будь-яка складна соціально-економічна система не може ефективно функціонувати, з одного боку, без єдиного центру, що виконує функції цілепокладання і координації для всієї системи, а з іншого — без самоврядування на місцях, наділеного достатніми повноваженнями і матеріальними можливостями для оперативного маневру і гнучкого регулювання своєї діяльності з урахуванням місцевих особливостей регіонів і локальних змін економічної і соціальної обстановки. Будь-яка спроба сполучити їх функції веде до перевантаження однієї підсистеми й ослаблення іншої, що негативно позначається на якості й ефективності всієї системи в цілому.

Якщо загальнодержавною системою охоплюється вирішення значних науково-технічних, економічних і соціальних питань, що виражають загальні інтереси всіх членів суспільства, то місцева система управління припускає достатньо широку самостійність регіонів — саморегулювання, самофінансування, самоврядування, у тому числі й у питаннях налагодження стійких зв'язків з іншими регіонами, а також прийняття рішень з багатьох економічних і соціальних питань.

Для державного управління важливо, виходячи з конкретних цілей і спираючись на ринкові відносини, які формуються, забезпечити максимально повний збіг інтересів суспільства й окремих його членів. Причому варто мати на увазі, що інтереси суспільства — це не просто сума інтересів окремих його членів. За інтересами приховані об'єктивні, відособлені потреби розвитку окремої людини, регіону, усього суспільства.

Велику роль в узгодженні інтересів відіграє організаторська робота з кадрами. Кожна соціально-економічна система повинна мати чіткий механізм об'єктивної оцінки і добору управлінських кадрів за їх реальними можливостями, що виражається в кінцевих результатах праці. Дія такого механізму нерозривно пов'язана з конкурсним вибором і висуванням самою економічною системою країн робітників на керівні посади. Закон змагальності кадрів управління виражає залежність ефективності їх діяльності від соціально-економічної обстановки в регіоні [3, с. 312].

Як показують дослідження, у переважній більшості розвинутих країн, регіональна політика змінює змістовне наповнення, акцентуючи увагу та вплив не на окремі, насамперед слаборозвинуті, території, а на всі регіони, зосереджуючись на забезпеченні ендегенних регіональних та місцевих чинників розвитку. Домінуючим стає так званий територіально спрямований підхід, що будується на принципі синергетичності всіх факторів, залучених у регіональний процес — державних та місцевих органів, самоврядування, бізнесу та населення.

Теоретичні уявлення про сутність, чинники, характер, форми регіонального розвитку постійно розширюються та урізноманітнюються. Загальновизнаною основою регіональної економіки вважаються теорії та моделі, які беруть свій початок від фундаментальної праці І. Тюнена "Ізольована держава в її відношенні до сільського господарства і національної економіки" [4], від різних ідей фундаторів теорії розміщення та економістів — класиків, таких як В. Лаунхардт, А. Вебер, В. Кристаллер, А. Льош, А. Маршалл.

Теорія розміщення, слугуючи класичною базою регіональної економіки, дала останній науково-дисциплінарну ідентифікацію, а також визначила її теоретико-методологічну основу: регіональна економіка є сферою економічної науки, яка вводить вимір "простір" в аналіз функціонування ринку. Це робиться через включення простору в логічні схеми, теорії та моделі, які регулюють та інтерпретують формування цін, попиту, виробничих потужностей, рівнів випуску та розвитку, зростання тарифів, а також розподіл доходу в умовах нерівного регіонального розподілу ресурсів. Регіональна економіка розглядає простір як економічний ресурс і як незалежний виробничий фактор.

Теорія розміщення аналізувала також економічні й просторові механізми появи диспропорцій у просторовому розподілі діяльності, що дозволяло інтерпретацію територіальної нестійкості та ієрархічності.

Ії розвиток пов'язаний із теоретичним обґрунтуванням моделей територіальної організації виробництва, основоположниками яких є А. Льош, У. Айзард, А. Маршалл. Саме останньому належить теоретична модель промислового району, що пояснювала концентрацію промислових підприємств, які використовували зовнішню економію від масштабу виробництва. У подальшому була розроблена низка кластерних моделей промислового та регіонального розвитку, зокрема такими вченими, як М. Портер, М. Енбрайт С. Розенфельд, Д. Хамфрі, Х. Шмітц.

Іншою групою теорій, пов'язаних із регіональною економікою, є неокласичні теорії регіонального зростання (розвитку), що базуються на макроекономічних підходах політичної економії і враховують міжрегіональну мобільність факторів виробництва, міжрегіо-

нальну торгівлю, транспортні видатки. Найбільш значними представниками цього напрямку досліджень регіональної економіки є Д. Бортс, Х. Зіберт, Р. Барро, Д. Ромер, Р. Солоу.

Ця група теорій мала на меті пояснити виникнення зростання й економічного розвитку на локальному рівні, багатство одних і бідність інших регіонів, різну динаміку зростання в регіонах. Регіональний економічний розвиток у них визначається як здатність локальної економічної системи знаходити та безперервно відновлювати особливу й відповідну роль (а отже, рівновагу) у міжнародному поділі праці через ефективне використання ресурсів, якими вона володіє. До цього напрямку теорій регіонального зростання можна зарахувати і модель Р. Холла та Ч. Джонса, яка включає, окрім традиційних виробничих факторів розвитку (капітал, праця, технології), інституційні та соціальні фактори, державну політику, інфраструктурне середовище [5].

Перші такі моделі використовували концепцію простору як однорідного та абстрактного. При цьому географічний простір країни розглядався як поділений на регіони — території, обмежені фізико-метричним розміром (значною мірою у вигляді адміністративних одиниць), внутрішньо однорідні й тому синтезовані у вектор сукупості характеристик соціально-економічно-демографічної природи "маленькі країни" в термінології міжнародної торгівлі. Регіон у цьому випадку визначався як територія, що характеризується досконалою мобільністю виробничих факторів, а тому, на відміну від націй, суттєвою відкритістю щодо їх руху [6]. Перевагою таких теорій є те, що вони дозволяють використати макроекономічні моделі для пояснення феномену локального зростання. У той же час такий підхід не враховував просторові умови і характеристики зростання, про що в різні часи висловлювалися У. Айзард, П. Кругман, М. Портер та ін.

Теорії конвергенції (Сала-і-Мартін, Солоу і Сван, Менкью-Ромер-Уейл) [7, с. 421; 8, с. 1334; 9, с. 78] інтерпретують розвиток як процес, що має тенденцію до рівноваги через дію ринкових сил. У рівновазі існує не тільки оптимальний розподіл ресурсів, але й рівний розподіл виробничих факторів у просторі, який гарантує, як мінімум, як тенденцію, однаковий рівень розвитку серед країн та регіонів. Водночас емпіричні дослідження теорії конвергенції засвідчили зростаючі диспропорції у розвитку країн, внаслідок чого з'явився термін "умовна конвергенція" [10, с. 122].

Дивергенція, що базується на кейнсіанській теорії, через дію позитивного та негативного зворотного механізму зв'язку, кумулятивного "притягування і відштовхування" виробничих ресурсів відповідно з бідних у багаті регіони, передбачає не тільки незмінність, але й поглиблення диспропорції! у розвитку країн та регіонів [11]. Отже, економічна теорія не дає чіткої відповіді, чи відбувається процес зменшення диспропорції! у розвитку. Можлива як конвергенція, так і дивергенція [12, с. 2].

На відміну від моделей регіонального розвитку, що передбачали дію економічних сил щодо досягнення рівноваги, теорії кумулятивного зростання, представниками яких є Г. Мюрдаль, Ф. Перру, А. Хіршман, Ж.Р. Будвіль, П. Потье, у своїй основі спираються на кумулятивну обумовленість економічних процесів. Основу їх моделей складають положення про нерівномірне зростання в умовах вільної конкуренції, виникнення у зв'язку з цим центрів розвитку та його просторову дифузію, створення агломерацій, постійну віддачу від масштабу, фактори виникнення центрального місця. Відповідно до цих концепцій простір генерує економічні переваги через широкомасштабні механізми синергії та кумулятивного зворотного зв'язку, що діє на локальному рівні, лише в окремих точках простору ("полюсах зростання") з різною інтенсивністю [13]. Неоднорідність економічного простору всередині країни, за А. Хіршманом, є причиною нерівномірного розвитку окремих її територій, і, як наслідок, вирівняти його неможливо [14].

У подальшому в окремих дослідженнях територія розглядалася як система дії не тільки економічних, але й інституційних чинників: місцевого управління, що об'єднує місцеву спільноту, низку місцевих інституцій комп-

лексом економічних та соціальних відносин, який формує соціальний капітал певного географічного простору [15].

Еволюція нерівномірності розвитку всередині країни досліджувалася Вільямсоном [16], пізніше Річардсоном [17]. За їх твердженням, розвиток на ранніх стадіях концентрується і поляризується в центральних регіонах країни, і тільки згодом він поширюється на більш периферійні території. Наслідком цього різношвидкісного руху в розвитку є поширення і поглиблення міжрегіональних нерівностей на початку розвитку країни, які зменшуються з моменту досягнення країною певного рівня виробництва. Причини збільшення диспропорцій між сильними та слабкими регіонами на ранніх стадіях розвитку дослідники пов'язували із наслідками ефекту витіснення, який сприяє більш розвинутих регіонам через:

- міграцію до них кваліфікованої робочої сили з відсталіх регіонів, рух капіталу до більш розвинутих територій завдяки підвищеному попиту;
- доступ до розвинутої інфраструктури, послуг та потенційного ринку і кращих умов роботи бізнесу;
- розподіл більшої частини державних ресурсів на користь сильних регіонів;
- обмеженість внутрішньорегіональної торгівлі ресурсами.

Тому на ранніх стадіях розвитку розвинуті регіони не генерують ефект тяжіння до себе менш розвинутих. Протягом певного часу ці процеси загострюють регіональні диспропорції всередині країни до тих пір, поки не починається зворотний процес розосередження економічної активності: створення робочих місць у відсталіх регіонах, через яке скорочується чи припиняється взагалі відплив робочої сили; зменшення норми прибутку для бізнесу, сконцентрованого в розвинутих територіях, зростання державних інвестицій у соціальну сферу слабозрозвинутих територій, економічна інтеграція сильних та відсталіх регіонів. Взаємозалежність між рівнем розвитку регіонів та розміром диспропорцій між ними дослідниками відображалася перевернутою U-кривою. В багатьох основних положеннях ця теоретична модель підтверджується сучасними емпіричними дослідженнями.

Суттєвим теоретичним внеском у розуміння рушійних сил регіонального розвитку стали наукові праці П. Ромера та Р. Лукаса — засновників нової теорії економічного зростання, яку називають ще теорією ендогенного розвитку, згідно з якою основними факторами економічного зростання є збільшення капіталовкладень у науково-дослідницьку та конструкторську діяльність та інвестиції в людський капітал. Один з висновків цих учених полягає в тому, що економіка, яка базується на розвинутій науці та людському капіталі, має у довгостроковій перспективі кращі умови зростання, ніж за відсутності цих двох складових розвитку [18].

Останнім часом значна увага приділяється теорії нової економічної географії (NEG) П.Кругмана (в подальшому розвинута спільно з М. Фуджитою, А. Венаблессом [19]), що розглядає розосередження та агломерацію економічної активності як важливий фактор регіонального розвитку. Просторове розосередження виробництва в моделі П. Кругмана залежить від доцентрових сил, що сприяють централізації, і відцентрових сил, що стимулюють децентралізацію економічної активності. Характер впливу цих сил залежить від вартості транспортних витрат, пов'язаних з доставкою товарів [20]. Головним досягненням нової економічної географії вважається обґрунтування взаємодії розміру ринку з масштабом внутрішньої просторової економіки підприємств, їх транспортними витратами. Це дозволяє визначити розмір ринку ендогенними факторами. За незначних транспортних витрат починає діяти закон кумулятивної причинності: виробництво товарів та послуг має тенденцію до концентрації в місцях з великим розміром ринку, а ринок матиме більші розміри, де концентрується виробництво.

У той же час деякі дослідники (зокрема бельгійський професор університету Лувена Ж.-Ф. Тісс) вважають, що теоретична модель нової економічної географії має бути доповнена економічними моделями розвитку міст (urban economics, UE). Із розростанням урбанізованих центрів значними, порівняно з вартістю доставки товарів до та-

ких міст, стають внутрішньоміські транспортні витрати. Відповідно відбуваються зміни у діалектиці процесу: якщо зменшення транспортних витрат для робочої сили на переміщення до розташованих у містах підприємств сприяло у минулому концентрації виробників ближче до місця виробництва, то падіння витрат з доставки товарів сприяє просторовій децентрації праці та виробництва. Для великих міст зростання часових витрат внутрішньоміського переміщення означає появу вторинних бізнес-центрів, що призводить до зростання поліцентричного впливу великого міста на суміжні регіони, збільшуючи таким чином ефект економічної інтеграції для останніх [21].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДК

Згадані теорії та їх модифікації складають основу наукової бази регіональної економіки. Слід звернути увагу на те, що у переважній більшості наукових досліджень зарубіжних учених відсутня принципова різниця між поняттями "регіональний" та "місцевий" розвиток. Принаймні будь-яких особливих теорій чи моделей, які б визначили особливості кожної з цих категорій не виявлено. Як правило, дослідники відмічають, що розгляд регіонального та місцевого розвитку здійснюється з урахуванням економічних, географічних, урбаністичних, наукових підходів, а також розглядаються в політичному, соціальному, культурному та інших аспектах.

Література:

1. Афанасьев В.Г. Общественность: системность, познание и управление / В.Г.Афанасьев. — М., 1981.
2. Попов А.В. Теория и организация американского менеджмента / А.В. Попов. — М., 1991.
3. Основы научного управления социально — экономическими процессами / Под общ. ред. Р.А. Белоусова, А.З. Селезнева. — М.: Мысль, 1989. — 495 с.
4. Ткачук А. З історії реформ адміністративно-територіального устрою України 1907—2009 / А. Ткачук, Р. Ткачук, Ю. Ганущак. — К.: Леста, 2009. — 128 с.
5. Hall R. Why Do Some Countries Produce So Much More Output per Worker than Others? / R. Hall, Ch. Jones // Quarterly Journal of Economics. — 1999. — CXIV. — P. 83—116.
6. Ohlin B. Interregional and international trade / B. Ohlin. — Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1933.
7. Mankiw G. A Contribution to the Empirics of Economic Growth / G. Mankiw, D. Rorner, D. Weil // Quarterly Journal of Economics. — 1992. — Vol. 107. — P. 407—438.
8. Sala-i-Martin X. Regional cohesion: evidence and theories of regional growth and convergence / X. Sala-i-Martin // Europe! Economic Review. — 1996. — V. 40. — P. 1325—1352.
9. Solow R. Contribution to Theory Economic Growth / R. Solow II Quarterly Journal Economics. — 1956. — N 70. — P. 65—94.
10. Economic Convergence and Divergence in Europe: Growth and Regional Development in an Enlarged European Union / Ed. By Tumpel-Gugerell G, and Mooslechner P. — Oesterreichische Nationalbank, 2003. — P. 117—127.
11. Isard W. Location and space economy / W. Isard. — Cambridge MIT Press, 1956.
12. Schlitte, Friso Regional Income Inequality and Convergence Processes in the EU-25. Discussion. — Paper no. 55. — Hamburgisches Welt Wirtsschaftsinstitut (HWWI) HWWA. — December 2006. — 28 p.
13. Perrons D. Globalisation and Social Change: People and Places in a Divided World / D. Perrons. — London, Routledge, 2004.
14. Hirshman A. The Strategy of Economic Development / A. Hirshman, Yale University Press. — New Haven, 1958.
15. Camagni R. On the concept of territorial competitiveness: sound or misleading? / R. Camagni // Urban Studies. — 2002. — Vol. 39. — P. 2395—2411.
16. Williamson J. G. Regional inequality and the process of national development: a description of the patterns / J. G. Williamson. — 1965.
17. Richardson H.W. Regional economics / H.W. Richardson // Trowbridge, Wiltshire: World University, Redwood Press. — 1969.

18. Lucas R.E. On mechanisms of economic development / R.E — Lucas // Journal of Monetary Economics. — 22 (1). — P. 3—42.
19. Fujita M. The Spatial Economy: cities, regions and international trade / M. Fujita, P. Krugman and A. Venables. — Cambridge, MA: MIT Press. — 1999.
20. Krugman P. Geography and Trade / P. Krugman. — MIT Press. — 1991.
21. Новая экономическая география и Город [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://ces.hse.ru/2012/04/16/thisse_neg

References:

1. Afanas'ev, V.G. (1981), Obshhestvennost': sistemnost', poznanie i upravlenie [Public: consistency, knowledge and management], Moscow, Russia.
2. Popov, A.V. (1991), Teoriya i organizaciya amerikanskogo menedzhmenta [Theory and organization of american management], Moscow, Russia.
3. Belousova, R.A and Selezneva, A.Z. (1989), Osnovy nauchnogo upravleniya social'no — jekonomicheskimi processami [Fundamentals of scientific management of socio-economic processes], Mysl', Moscow, Russia.
4. Tkachuk, A. Tkachuk, R. and Hanuschak, Yu. (2009), Z istorii reform administratyvno-terytorial'noho ustroiu Ukrainy 1907—2009 [History reforms of administrative and territorial structure of Ukraine 1907—2009], Lesta, Kyiv, Ukraine.
5. Hall, R. (1999), "Why Do Some Countries Produce So Much More Output per Worker than Others?" Quarterly Journal of Economics, pp. 83—116.
6. Ohlin, B. (1993), Interregional and international trade, Mass, Harvard University Press, Cambridge, USA.
7. Mankiw, G. Rorner, D. and Weil, D. (1992), "A Contribution to the Empirics of Economic", Growth, Quarterly Journal of Economic, vol. 107. pp. 407—438.
8. Sala-i-Martin, X. (1996), "Regional cohesion: evidence and theories of regional growth and convergence", Europe! Economic Review, vol. 40, pp. 1325—1352.
9. Solow, R. (1956), "Contribution to Theory Economic Growth", Quarterly Journal Economics, vol. 70, pp. 65—94.
10. Tumpel-Gugerell, G. and Mooslechner, P. (2003), "Economic Convergence and Divergence in Europe: Growth and Regional Development in an Enlarged European Union", Oesterreichische Nationalbank, pp. 117—127.
11. Isard, W. (1956), "Location and space economy", MIT Press, Cambridge, USA.
12. Schlitte, F. (2006), "Regional Income Inequality and Convergence Processes in the EU-25", Discussion Paper no. 55 Hamburgisches Welt Wirtsschaftsinstitut (HWWI) HWWA, Hamburg, Germany.
13. Perrons, D. (2004), Globalisation and Social Change: People and Places in a Divided World, Routledge, London, UK.
14. Hirshman, A. (1958), The Strategy of Economic Development, Yale University Press, New Haven, USA.
15. Camagni, R. (2002), "On the concept of territorial competitiveness: sound or misleading?", Urban Studies, vol. 39, pp. 2395—2411.
16. Williamson, J. G. (1965), "Regional inequality and the process of national development: a description of the patterns", Economic Development and Cultural Change, Vol. 13, No. 4, Part 2, pp. 1—84.
17. Richardson, H. W. (1969), Regional economics Wiltshire: World University, Redwood Press, Trowbridge, UK.
18. Lucas, R.E. (1988), "On mechanisms of economic development", Journal of Monetary Economics. vol. 22 (1), pp. 3—42.
19. Fujita, M. Krugman, P. and Venables, A. (1999), "The Spatial Economy: cities, regions and international trade", MIT Press.
20. Krugman, P. (1991) "Geography and Trade", MIT Press, Cambridge, USA.
21. The official site of National Research University "Higher School of Economics" (2016) "New Economic Geography and City", available at: http://ces.hse.ru/2012/04/16/thisse_neg (Accessed 20 Jan 2016).

Стаття надійшла до редакції 04.02.2016 р.